

2017-02-23

Europeiska kommissionen

EU-parlamentet

Europaforum Norra Sverige belyser långsiktiga effekter och mervärden av EU:s sammanhållningspolitik.

Europaforum Norra Sverige (EFNS) är ett nätverk för politiker på lokal och regional nivå från Norrbotten, Västerbotten, Jämtland Härjedalen och Västernorrland. EFNS är en mötesplats och kunskapsarena där EU:s politik analyseras och diskuteras i de avseenden där den berör norra Sverige. EFNS bevakar Europafrågor för att påverka EU:s lagstiftning, EU:s strategier och handlingsprogram samt EU:s budget. Syftet med EFNS är att tillvarata norra Sveriges intressen både på den europeiska arenan och i förhållanden till den nationella nivån i frågor med ett tydligt europeiskt perspektiv.

I förberedelsearbetet kring EU:s sammanhållningspolitik efter år 2020, är en central frågeställning huruvida EU:s regionalpolitik gett önskat resultat. Europaforum Norra Sverige vill påvisa sammanhållningspolitikens betydelse för utvecklingen i norra Sverige och hur det skapar europeiska mervärden. Arbetet med EU:s fonder har i stor utsträckning varit helt avgörande för regional tillväxt och ökad sysselsättning.

Från bidragspolitik till strategisk investeringspolitik

Regionerna i norra Sverige har sedan EU-inträdet år 1995, succesivt lämnat bidragspolitiken bakom sig till förmån för en strategisk investeringspolitik med tydligare utvecklingsmål. Från millennieskiftet och framåt har det regionala utvecklingsarbetet i norra Sverige gått från en bred fördelning av resurser, till att mer koncentrerat försöka omvandla strukturer och skapa bättre förutsättningar för tillväxt. Mer målmedvetna ambitioner på regional nivå har allteftersom kompletterats och integrerats med EU:s övergripande strategi för smart, hållbar och inkluderande tillväxt, EU 2020-strategin. Långsiktigt arbete med att skapa regionala innovationssystem, affärsnätverk, kluster och strategier för smart specialisering har med tiden utvecklat regionerna inom områden med komparativa fördelar för ökad konkurrenskraft.

Gemensamma mål, ökad dialog, partnerskap och samverkan

EU:s sammanhållningspolitik har fått aktörer på lokal, regional och nationell nivå att förhålla sig till samma planeringskomplex. Kontinuerlig planering, programmering, genomförande och uppföljning har krävt dialog, partnerskap och samverkan. Mindre organisationer, kommuner och aktörer med liten institutionell kapacitet har getts incitament att placera sig i större sammanhang, samarbeta och ta sig an EU:s målsättningar. Kommuner och regioner har länkats samman med det europeiska projektet, vilket gett EU ökad legitimitet på lokal och regional nivå.

Territoriell sammanhållning och ökad kunskap

Regionerna i norra Sverige har utvecklat nära samarbeten över nationsgränserna för att stärka varandras kapacitet, kunskap och kommunikation om regional utveckling. Nätverket Northern Sparsely Populated Areas (NSPA) bestående av de 14 nordligaste regionerna i Norge, Sverige och Finland, är ett framgångsrikt exempel på samverkan som förmodligen inte hade etablerats utan EU:s sammanhållningspolitik.

NSPA har genom åren identifierat gemensam potential för ökad konkurrenskraft med hjälp av främst två studier; Nordregios studie *Stark, unik och lovande – en framtidsvision för nordliga Europa*, år 2009, samt *OECD:s territoriella utvärdering av NSPA*, år 2017. Studierna visar att regionerna skapar tillväxt till gagn för hela Europa, och fastslår att regionernas konkurrenskraft har potential att öka ytterligare, förutsatt att det regionala utvecklingsarbetet bedrivs långsiktigt, sammanhållet, målinriktat och utgår från regionernas respektive komparativa fördelar.

Bredband och digitala tjänster

EU:s sammanhållningspolitik har varit avgörande för bredbandsnätets framväxt i norra Sverige. Det digitala stomnätet som binder samman orter med tillhörande områdesnät har möjliggjort en utveckling av digitala tjänster. I glesbefolkade områden med stora avstånd till skolor, service och hälsovård, har bredbandet haft en särskild betydelse för både individer och företag. I norra Sverige har utbyggnaden av bredbandsnätet varit en av de största investeringarna i närtid, samtidigt som distansutbildningar, e-hälsa, e-handel, digital infrastruktur och kunskapsintensiva företagstjänster varit prioriterade tillväxtområden.

Digitaliseringen ökar mängden data vilket kräver etableringar av stora mängder nya datacenter över hela världen. Norra Sverige har lyckats attrahera flera stora datacenter, mycket tack vare regionens unika egenskaper, med vattenkraftens stabila och gröna energiförsörjning, ett kallt klimat och en välutbyggd fiberkapacitet. Norra Sveriges omvandling mot en mer digitaliserad och hållbar industriell produktion har skapat nya möjligheter för stärkt konkurrenskraft, ökad sysselsättning och hållbar tillväxt.

Regionala innovationssystem

Utvecklingen av informations- och kommunikationsteknik har möjliggjort en mer distansoberoende samverkan mellan fler aktörer vilket kompenserat för de nackdelar som följer av norra Sveriges gleshet och långa avstånd mellan orter, företag och marknader i och utanför regionen. Innovationer skapas överallt i samhället, både genom informella och formella nätverk. Men möjligheten att ta del av de system och miljöer som främjar innovation är mer begränsade i glesbefolkade områden med liten kritisk massa. Det är en svår strukturell utmaning som krävt nya idéer och arbetssätt.

EU:s fonder har bland annat möjliggjort utveckling av distansoberoende regionala innovationssystem som kopplar samman näringsliv, samhälle och akademi på ett sätt som annars inte varit möjligt. Det är särskilt viktigt för regioner med ledande tillämpad forskning, men med mindre akademisk tradition och avancerad grundforskning, för att attrahera forskningsmedel. I brist på egen kritisk massa har norra Sverige utifrån smart specialisering byggt och kopplat samman kluster inom olika samhällssektorer, vilket skapat regional kapacitet med tydligare fokus. En effekt av utvecklingen är att norra Sverige idag har bland de högsta innovationsförmågorna i Europa.

Omställning till bioekonomi

EU:s sammanhållningspolitik har varit helt avgörande för utvecklingen av biobaserad industri i norra Sverige. Regionerna har sedan början på 2000-talet bättre tillvaratagit utvecklingspotentialen i de omfattande forskningssatsningar som genomförts kring skoglig råvara. Det svenska skogsbruket har under lång tid arbetat för en resurseffektiv användning

av trädets olika delar. Ett aktivt skogsbruk bidrar till att binda koldioxid från atmosfären, samt kontinuerlig tillväxt och återväxt av skog i Sverige. EU:s strukturfonder har bidragit till en långsiktigt hållbar ekonomisk utveckling med innovationer, nya företag, och ett utvecklat befintligt näringsliv till omställning. Exempelvis har pappers- och massaindustrin genomfört en framgångsrik omställning där de nyttjar hela råvaran för att framställa nya produkter, kemikalier och processer. Samtidigt har strukturfonderna bidragit till utveckling av hållbara produkter, mer effektiv användning av skogen, och därmed också minskad klimatpåverkan. Biomassa och biobaserade produkter är ett prioriterat område i genomförandet av EU:s handlingsplan om cirkulär ekonomi, där bedömningen är att användningen av den skogliga råvaran har potential för ytterligare effektivisering.

Besöksnäringens utveckling

Norra Sveriges ekonomi baseras till stor del på enorma naturtillgångar och förädling av råvaror. Det är fortsatt viktiga resurser för hela Sverige och Europa. Men i takt med den tekniska utvecklingen och ökad produktivitet har antalet sysselsatta minskat, vilket drivit norra Sverige till att utveckla och stärka fler näringar. Besöksnäringen är ett exempel på en bransch som vuxit, mognat och internationaliserats tack vare EU:s strukturfondsmedel. Näringen är personalintensiv och erbjuder sysselsättning till kvinnor och män, nyttjar naturen och skapar lokal attraktionskraft.

Långsiktiga och strategiska satsningar för utveckling av kunskap, samverkan, varumärkesbyggande och kompetensförstärkning har successivt ökat antalet gästnätter, vilket lett till större framtidstro, optimism och gemensam utveckling av branschen. I sin tur har besöksnäringens utveckling även inneburit fler privata investeringar och ytterligare positiva spridningseffekter, till bland annat byggindustrin, detaljhandeln, åkerinäringen, och servicebranschen, med ökad tillväxt och sysselsättning som följd. EU-medlen har även haft stor betydelse för samiska näringar, vilka ofta saknar resurser och stödsystem för verksamhetsutveckling.

I kombination med infrastruktursatsningar såsom uppgradering av regionala flygplatser, bortbyggnad av flaskhalsar för gods- och persontransport, samt förstärkta stråk till grannländer, har tillgängligheten till turismdestinationerna i norra Sverige ökat.

Transportinfrastruktur

Regionernas möjligheter att själva utveckla transportinfrastrukturen i norra Sverige har visat sig otillräckliga. EU:s strukturfonder har däremot skapat en flexibilitet där det regionala utvecklingsperspektivet fått kompletterande resurser för att utveckla specifika åtgärder eller förstärka de resurser som tillskjuts nationellt. Det gäller till exempel utveckling av terminalstrukturen, hamninfrastrukturen, omställning till fossilbränslefri infrastruktur, särskilda åtgärder för delar av järnvägsnätet som ur ett regionalt perspektiv är mycket viktiga, men har svårt att hävda sig fullt ut i konkurrensen på nationell nivå, eller där det finns otillräckliga medel avsatta i länstransportplanernas ramar för att kunna åstadkomma mer påtagliga förbättringar.

Den nationella transportplanen har visat sig otillräcklig för att skapa partnerskap runt specifika regionala satsningar, där insatsens storlek kräver långa ledtider. EU:s strukturfonder har i det sammanhanget ökat möjligheterna att samla tillgängliga resurser, skapa partnerskap och minska ledtider för att kunna genomföra åtgärder i det nationella transportsystemet i närtid.

Kompetensförsörjning

Genom EU:s sammanhållningspolitik och fonder, har norra Sverige prioriterat insatser som stärker näringslivets och arbetsplatsers behov att utveckla anställdas kompetens och omställningsförmåga att möta nya arbetsmetoder och krav. Insatser har också riktats till att stärka anställningsbarheten hos de som står utanför arbetsmarknaden eller riskerar att hamna där.

I tidigare programperioder möjliggjordes dessutom investeringar i förutsättningsskapande infrastruktur för lärande och kompetensförsörjning, såsom uppbyggnad av distansutbildningsmöjligheter och lokala lärcentra. De har förbättrat möjligheten att ta del av utbildningstjänster och miljöer som främjar kompetensförsörjning i glesbefolkade områden, med långt mellan orter och utbildningscentra.

Mot den bakgrunden vill Europaforum Norra Sverige

- uppmuntra EU-institutionerna att värdera sammanhållningspolitikens strukturella effekter över tid och inte utifrån enskilda programperioder eller projektområden.
- välkomna en framtida sammanhållningspolitik som stödjer långsiktigt strategiska investeringar, främjar innovation, stärker regionernas kapacitet att möta framtida strukturförändringar, och därmed också bidrar till att nå EU:s gemensamma mål.
- skapa förståelse för EU-fondernas avgörande betydelse för våra regioners långsiktiga utveckling, och därför bjuda in EU-institutionerna att under året ta del av tematiska redogörelser av den regionala utveckling som möjliggjorts tack vare ett långsiktigt systematiskt arbete som sträckt sig över programperioder.

Antaget vid Europaforum Norra Sverige XXII, Skellefteå, 23 februari 2017

Erik Bergkvist (S) ordförande Europaforum Norra Sverige, Region Västerbotten

Anders Josefsson (M) vice ordförande Europaforum Norra Sverige, Norrbottens Kommuner

Ewa-May Karlsson (C) Region Västerbotten

Harriet Classon (S) Region Västerbotten

Maria Stenberg (S) Region Norrbotten

Helena Öhlund (S) Norrbottens Kommuner

Robert Uitto (S) Region Jämtland Härjedalen

Gunnar Hjelm (M) Region Jämtland Härjedalen

Thomas Andersson (C) Region Jämtland Härjedalen

Erik Lövgren (S) Landstinget Västernorrland

Peder Björk (S) Kommunförbundet Västernorrland

Anders Gäfvert (M) Kommunförbundet Västernorrland